

AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ

kafedra “Qida məhsullarının
texnologiyası”

Fənn “Sahə müəssislərində
istehsalın təşkili”

Hazırladı : i.f.d. b/m. Nəsrullayeva G.M.

Mövzu 1: Giriş. Fəninin predmeti və vəzifələri

P L A N:

- 1. Fəninin predmeti və vəzifələri
- 2. Fənnin məzmunu və onun başqa fənlərlə əlaqəsi
- 3. Fənnin öyrənilməsinin metodologiyası

Məsləhət görülən ədəbiyyatlar

- 1.Z.S.Abdullayev,Ə.H.Nağıyev. İstehsalın təşkili. Bakı-2000.
- 2.R.K.Rəhimov. Yeyinti sənayesinin iqtisadiyyatı. Bakı-1986.
- 3.М.А. Постолова .НЛ. Грязнова. Организация производства на предприятиях отрасли. Кемерово 2008
- 4. Антонов А.Н., Морозова Л.С. Основы современной организации производства. – М.: «Дело и сервис», 2004.
- 5.Васильев В.Н., Садовская Т.Г. Организационно-экономические основы гибкого производства. Учебник. – М.: Высшая школа, 1988. – 272 с.

“Sahə müəssisələrində istehsalının təşkili”

fənni qida məhsulları mühəndisliyi istiqamətində müxtəlif ixtisaslar üzrə geniş profilli mütəxəssislər hazırlamaq üçün əsas fənlərdən biridir. Bazar iqtisadiyyatı şəraitində istehsalın bütün sahələrində iqtisadi məsələlər müasir tələblər səviyəsində yalnız yüksək ixtisaslı və geniş profilli mütəxəssis kadrların köməyi ilə həll edilə bilər.

Geniş profilli mütəxəssis dedikdə, hərtərəfli hazırlığa malik olan , iqtisadi qanunların müəssisə miqyasında fəaliyyət mexanizmindən sərbəst baş çıxara bilən,iqtisadi məsələlərin qarşılıqlı tədqiqini bacaran, optimal planlaşdırma metodologiyasına yiyələnən, istehsalın perspektiv inkişafınındaha səmərəli yollarını müəyyən edib əsaslandırıran, iş tapşırıqlarını işləyib hazırlayan və onların yerinə yetirilməsi üsullarını müəyyənləşdirən, istehsal resurslarından daha səmərəli istifadə edilməsi istiqamətlərini göstərən,

texniki-təşkilati qərarların düzgünlüyünə qiymət verməyi bacaran, istehsaldaxili ehtiyatların aşkar edilməsində fəal iştirak edən, verilmiş sifarişlərin tam və vaxtında yerinə yetirilməsini təşkil edən, istehsalın səmərəliliyinin yüksəldilməsinin həvəsləndirilməsi üsullarını işləyib hazırlayan mütəxəssis nəzərdə tutulur.

Xalq Təsərrüfatının və istehlakçıların müxtəlif məhsullara olan tələbatını öyrənir, onların istehsal edilməsi və istehlakçılara çatdırılmasını, planlaşdırma, maddi həvəsləndirmə, qiymətqoyma, maliyyələşdirmə və kreditləşdirmə sistemlərindən, həmçinin təsərrüfata rəhbərliyin iqtisadi metod və ünsürlərindən istifadəni təşkil edir.

Fənnin məqsədi tələbələrdə yuxarıda göstərilən fəaliyyət sahələrində biliklərə yiyələnmək və bəzi məsələləri həll etmək bacarığı formalaşdırmaqdır.

İstehsalın təşkili **əməyin təşkili ilə sıx** bağlıdır. Əmək bölgüsü və kooperasiyası bir tərəfdən istehsalın təşkilinin səmərəli ilkin şərtidir, digər tərəfdən istehsalın təşkilinin təkmilləşdirilməsi əmək məhsuldarlığının müntəzəm artmasını, əmək şəraitinin yaxşılaşdırılmasını, işçilərin maddi və mənəvi səviyyəsinin yüksəldilməsini təmin edir. Deməli, əmək məhsuldarlığının yüksəldilməsini, istehsalın təşkili üzrə tədbirlərin tətbiqi olmadan təsəvvür etmək mümkün deyildir. Qdur ki, istehsalın təşkili ona elmi cəhətdən yanaşmağı tələb edir.

İstehsalın təşkilini öyrənərkən onun ictimai və texniki tərəfinin fərqləndirmək lazımdır. **İctimai istehsalın təşkili** “Sahə müəssislərində istehsalının təşkili” fənninin predmeti olub, məlum cəmiyyətin istehsal münasibətləri ilə müəyyən edildiyi halda, müəssisədə istehsalın təşkili əsasən istehsal amillərinin inkişaf səviyyəsi və əmək cisimlərinin xassələri ilə müəyyən olunur.

Müəssisə çərçivəsində istehsalın təşkilində iqtisadi qanunların təzahür formaları, onların spesifik xüsusiyyətləri- “insan-texnika-istehsal” prosesində bu qanunlardan istifadə üsullarının öyrənilməsi “istehsalın təşkili” fənnini təşkil edir.

Fənninin **öyrənmə obyektı** - müəssisə və onun ayrı-ayrı bölmələridir. **Öyrənmə predmeti** isə həmin bölmələrdə istehsal-iqtisadi və sosial münasibətlərdir.

Fənninin öyrənilməsində əsas məqsəd ən az xərclə dünya standartlarının tələblərinə cavab verən rəqabət qabiliyyətli daha çox məhsul buraxılışını təmin etməkdir. Bunun üçün fənnin qarşısında aşağıdakı konkret vəzifələr durur:

1.Konkret müəssisədə və onun ayrı-ayrılıqlarında obyektiv iqtisadi qanunların təzahür formalarını öyrənmək və istehsalın inkişaf strategiyasını işləyib hazırlamaq.

2.Qabaqcıl istehsalat təcrübəsini öyrənmək və geniş yaymaq əsasında istehsalın təşkili sahəsində vəziyyətin təhlili üsullarını göstərmək, istehsalın təşkilini daha da təkmilləşdirmək üçün təklif və tədbirlərin hazırlanması və onların iqtisadi səmərəliliyini hesablamaq.

3.Mövcud maddi-enerji ehtiyatlarından səmərəli istifadəni təmin etmək.

4.İstehsal şəraitinin və təhlükəsizlik texnikasının yaxşılaşdırılması hesabına xəstəlik və xəsarətlərin sayını azaltmaq.

5.Müəssisə kollektivinin məcmuyu iş vaxtı fondundan daha səmərəli istifadə olunması yollarını göstərməklə istehsalın iqtisadi səmərəliliyinin daim artırılmasını təmin etmək və iş vaxtı itkilərini minimuma endirmək

Fənnin məzmunu və onun başqa fənlərlə əlaqəsi

- “Sahə müəssislərində istehsalının təşkili” fənninin predmeti ilə məzmunu arasında sıx qarşılıqlı əlaqə vardır, lakin onun məzmunu predmetindən daha genişdir. Bu onunla əlaqədardır ki, istehsalın təşkili ona yaxın olan elmlər sahəsində əldə edilən nəticələrdən istifadə edərkən həmin elmlərin bir sıra məsələlərini bilavasitə öyrənməli olur ki, bu da onun məzmununun genişlənməsinə gətirib çıxarır.

“Sahə müəssislərində istehsalının təşkili” fənni bir sıra texniki fənnlərlə də əlaqədardır. Bu əlaqə **texnikanın və iqtisadiyyatın qarşılıqlı əlaqəsi ilə, ictimai istehsalın məhsuldar qüvvələri ilə və istehsal münasibətləri ilə şərtlənir.**

İstehsalın təşkilinin bir sıra məsələləri
həll edilərkən **statistika**
materiallarından, statistika tədqiqat
metodlarından istifadə edilir

Fənnin öyrənilməsinin metodologiyası

İstehsalın təşkili sahəsində istifadə edilən bütün metodları iki qrupa ayırmaq olar.

Ümumi
metodlar

Xüsusi metodlar

Metod özü də metodologiyaya, elmi dünyagörüşünə əsaslanmışdır. Deməli, metodologiya **intellektual** bir vasitədir. Müəyyən metodologiyaya əsaslanmadan müəssisə miqyasında baş verən sosial-iqtisadi proseslər barəsində elmi fikir irəli sürmək olmaz, olsa da müsbət nəticə verməz.

Dialektik metod tələb edir ki:

1.Müəssisə miqyasında baş verən hadisələrə təklikdə deyil, bir biriləri ilə qarşılıqlı əlaqədə, hərəkətsiz deyil, daimi inkişafda,bir kəmiyyətdən digərinə keçməkdəbaxmaq lazımdır;

2.Müəssisə miqyasında baş verən hadisələrətarixi yanaşılsın, yəni hər bir hadisə konkret istehsal şəraitini nəzərə almaqla öyrənilməlidir;

3.İstehsalın təşkili və idarə edilməsi ilə əlaqədar olan bütün məsələlər qabaqcıl müəssisə və təsərrüfatların təcrübəsinin öyrənilməsinə, faktiki materialların hərtərəfli təhlilinə əsaslansın və Elmi Texniki Tərəqqinin yeni nailiyyətlərini özündə əks etdirdisin;

4.Müəssisə miqyasında bu və ya digər hadisəni öyrənərkən onlara kompleks halda yanaşılsın. Bu, həmin hadisələri dəqiq öyrənməklə yanaşı, onları düzgün qiymətləndirməyə imkan verir, müəssisənin istehsal-təsərrüfat fəaliyyətinin müsbət və mənfi hallarının hansı amillər hesabına baş verdiyini aydınlaşdırmaq mümkün olur.